

Z UHER

Tak jako u nás v Čechách k velké ide-
ové secesi a politice, ale více pro ty, kteří
— no jest, kdo se to má —, tak u nás
jak známo, je v Uhersku velmi málo
a kápeli. Ze lidí z těch lidí, kteří
nověti jako třeba naše Karlův, ani
oni, toho vinné nebo snad zněl
— ledivosti vodu, jako v předání
tečnosti a nevědomosti trada-
něp několik kápeli, které po-
něm Polaku známé jsou a kate-
ryvíc navícoviny a nejlé-
tudně, tak zvaně turecké
ak má jedna žena vyškola-
šláš ve Zvolensku, která
šlenské ve Spis, parádka
mimo množství jiných
známých a neznámých
— shrnuje se nás přelož-
ou vracení, dletem pro
prvního zří; kočis také
de musel se ještě ma-
v kasi nebyly zavře-
ně se jako „hands-
ko stidilo a opravilo, př-
one ještě byli doma, pa-

* Kryptika v Liptovské
* Kol je vodu padej, ko-

Tak jako u nás v Čechách k nóbl tónu patří, aby si lidé nejen z potřeby, ale více pro vyrazení do lázní zajeli — to jest, kdo na to má —, tak to i v Uhřích způsob. —

Jak známo, je v Uhersku velmi mnoho minerálních vod a kúpelí. Že žádná z těch lázní nepožívá té světoznámé pověsti jako třeba naše Karlovary, ani tak navštěvovaná není, toho vinu nelze snad ani tak hledat v slabší moci a léčivosti vody, jako v předešlé uzavřenosti země, netečnosti a nevšímavosti maďarské. — Než proto přece mají několik kúpelí, které po celém Uhersku a sousedním Polsku známé jsou a kamž mnoho hostů přichází; — nejvíce navštěvovány a nejslovutnější jsou lázně v Starém Budíně, tak zvané turecké, „kde vre voda živým ohňom,“ jak mi jedna žena vykládala, Teplice v Trenčínsku, Sliáč ve Zvolensku¹, lázně bardějovské (Bartfeld), libavské ve Spiši, parádké v Hevešské stolici v Matrách, mimo množství jiných menších, více méně zpustlých, známých a navštěvovaných jen od okolního lidu. —

Smluvilo se nás několik, že zajedem do Sliáče, dílem pro vyrazení, dílem pro potřebu. — Mělo to být hned prvního září; kočiš také časně ráno koč² z kolny vytáhl, ale musel se ještě mazat, koně nebyly kované a sedátka v koči nebyly zavěšené, zákolníky chyběly, které prý nejspíš že jakýs „*hundsviút*“ cigán ukradol“, a než se to všechno zřídilo a opravilo, prošly tři dni, a čtvrtý den ráno jsme ještě byli doma, protože naše gazdina pogáčky na

¹ Korytnica v Liptovské (jen k pití).

² Koč je vozík panský, krytý koč zove se u Slováků „hintov“.

cestu pekla a panu doktorovi časně ráno vstávat se nechtělo. Byla hodina s poledne, když jsme vyjeli; seděli jsme v chládku pod rohožovou střechou, kterou byl kočíš na čtyry palice (hole) nad námi zavěsil. — Koč byl dřevěný, jak obyčejně jsou, uvnitř hodně slámy a na ní pokrovce (húně), by se nám měkce sedělo; při kočí čtyři koně v jedné řadě zapřežené. — Slovem jeli jsme jako páni. — Po městě zastavovali nás známí s poptávkami a bířešové i kočíšové, kterým známo nebylo, kam nás Janko veze, bez ostychu na něho si křikl: „Kděže iděš?“ — a Janko rovněž hlasitě odpověděl: „Do kúpelov.“ — Za městem se ještě kočíš trochu zastavil, by si nacpal pipu (dymku). Maje nacpáno, žádal od pánů ohně; když mu pán jeho ohně dal, bafl si několikrát, vrecko s dohánem položil si na hlavu do zahrnuté střechy klobouku zatočil bičem koňům nad hlavou, rychle s námi po písčité rovině uháněje. —

Přes vesnice Koláry, Velkou Čalomiji, Ipolykeszi pustu³ Kápu přijeli jsme na první staci do Balogu, kde se vzala příprěž, neboť nechtěl doktor s vlastními koňmi dále ject, že bychom nejeli rychle. — Uprostřed vesnic před jedním stavením ležela kláda⁴, na kládě seděl zavážený muž v širokých plátěných nohavicích, boty s ostrými hami na noze, klobouk s perem na hlavě, krátkou pipu v ústech, vedle sebe palici. — Dle palice pozná každý pán „bíró“ (rychtáře), jiný palici nenosí, a rychtář bez tohoto znaku své hodnosti ani na dvorek nevyjde. — Jak kočí před stavením zastavil, rychtář posmekl, ptaje se zdvořile: „chce-li velmožný pán „rospon“ (Vorspann). Slyše, ano,“ vzal palici a odešel, by sebral některého pacholík

³ Pusta jmenuje se každý o samotě stojící dvorec.

⁴ Mučící to nástroj, který posud v Uhřích před každou rychtou viděti jako šibenici u každého většího města.

který by schytral pasoucí se koně. Vědouce, že to dlouho trvat bude, než „koniar“ koně schytá a zapřáhne, chodili jsme trochu po vsi. —

Krajina je pěkná. — Na západ modrají se vysoké hřbety Janovských hor, na jihu pohoří Novohradské se sklání. — Z Novohradské do Hontánské stolice táhnou se vrchy Beřeženské a od Krupiny dolů zabíhají vrchy Hrušovského pohoří, nejnižší to výběžek Štávnických hor. Širokou tu kotlinu, ležící mezi těmi vrchami, protéká Ipeľ, plůžíc se jako hádě mezi zelenými lučinami, na které každé jaro svoje rmutné proudy vylévá do Dunaje. Po břehu rozkládá se mnoho močálů, zarostlých vrbinou, rákosím, šáchorem (sítí), mezi nímž se z jara leskne šat sličné „vodnej dieuky“, také „lepá diouka“ zvané (Nuphar luteum), a později vysoký, štíhlý „lókaj“⁵ svou bělorůžovou korunou se honosí.

Po vršínách rodí se dosti dobré víno a ve vinicích nazvíce sázené ovocné stromy dávají hojnost dobrého i krásného ovoce, slůky, baracky, merunky, hrušky i jablka. Pole je tak úrodné, že kdyby prý popele zasil, by žito vzešlo. — Tak se tomu i podobá, neboť při tom špatném hospodaření, při špatném vzdělávání polí přece „zboží“⁶ je hojnost. Poněvadž katastrální vyměření polí tu posud uvedeno není, mají gazdové pole na „zboží“ při jedné straně dědiny neb města, na sadbu při druhé straně, a také i luka jsou vespole, a kdyby si nedali jisté znamení, nevěděli by mnohdy, čí které pole je. Jeden rok zaseje se obilí, druhý rok na to samé pole zasázejí sadbu, a to se pravidelně ob rok mění. Když pole zorají, zvláčí je roštím a sejou; všecko kamení, bejlí, chrast se nechá, a tak vyhlíží novozaseté pole jako u nás starý

⁵ Šmel, Butomus.

⁶ Obilí slove buď „zboží“, buď „zarno“.

úhor. Zvlášt chabdí (divý buoz) celé lesíky vidět na polích. Z chabdového ovoce pálí pálenku, kterou též co lék potřebují pro „mrchavý krč“ (křeč v žaludku). — Při takovém rozdělení polí nemůže to také jinak být, než aby všickni naraz sklízeli, což se také děje. Obyčejně ve vsích rychtář a v městech hajduk (panský neb úřední sluha) začátek senoseče, žatvy, sklízení kosienka (votava), kukurice a sadby i vinobračky ohlásí. Nejvíc seje se žito (pšenice) a rož (žito), jarec (ječmen) řídčeji. Kukurice sází se velmi mnoho, též mnoho bobů; — hrách a šošovice méně než u nás. Ze sadeb je hlavní věc „kapusta“ (zelí), pak „krumple“ (zemiaky), „těkvíce“ (dyně), „uhorky“ (okurky), což vše s bobem a kukuricí na jednom poli roste, tvoříc jedinou hůštinu přikrytou širokými listy dyní. Mezi těmi prodírají se tu a tam stopky bobů, lodyhy okurek a dyní, vinouce se okolo vysokého silného stěbla kukurice a kráslíce ji žlutým, bílým a červeným květem. Je třeba vždy listy dyní protrhat, aby slunce proniknout mohlo. — Také vidět kusy země dohánem posázené, avšak za nynější doby, co tabáční monopol zaveden, ne-sází se ho již tak mnoho, lidu je ta obmezenost neobyčejná, nechce se jim ucházet o dovolení, by dohán sázet směli. — Pastev je velmi mnoho a dobytek rožní, koně, skot i „sviňský“ je od nejčasnějšího jara až do „tuhé“ jeseni ve dne v noci „vonku na paši“.

Dědiny od Ďarmot k Šahám více jsou obydlené Maďary než Slováky. — Ticho bylo po vsi, neboť se sklízeli kosienok na blízkých lukách a všecko to bylo venku; jen několik starých „néniček“⁷ šukalo po domácku a dvě stály vykasané v struze, „plákajíce“ na lávce položené „šat“⁸ dubovými deskami. Horko bylo, koně krvácely,

⁷ Starší žena slove po maďarsku nénike, ale i Slováci mezi Maďary žijící osvojili si ten název.

⁸ Prádlo.

jsouce od bzikavek seštipané; když se kočí chvíli díval, jak se ošívají, odešel a přinesl hrst „masliakových“⁹ listů, který bujně všude okolo plotu roste, a začal nimi koně natírat. „Proč to děláte, Paľo?“ ptám se ho. — „Eh, pre tie besné muchy,“ odpověděl. „A pomůže to?“ — „Eh ver pomuože; kod sa koně natrú masliakom, nėsadně na ně mucha,“ ujišťoval Paľo.

Konečně přilítl z jednoho konce dědiny kočiš na koni, tři koně za sebou táhna, a s pomocí Palíka a richtára, který dostal diškreciu, jeli jsme za hodinu dále. — Z luk ozýval se zpěv, bylo tam hluku a šumu dost a dost; Maďar sice není zpěvný ani hovorný, ale služebný lid a dělníci, větším dílem to Slováci, rádi hovoří a zpívajíce vstávají i lehají. — Také z luk ozývaly se nápěvy slovenských písní a bíreš¹⁰, — který čtyry voly maje zapřáhnuté u nevelké fory votavy, pomalu domů jel, zpíval si melancholickým tónem, leže hore na voze: „Štyry vouky párne naveky sú v jarme — Sarvaška narukyňa nikdy nĕpotiahně.“¹¹ — Chtěl se našemu spřežení vyhnout, ačkoliv toho třeba nebylo, neboť maďarské silnice stačí na patero spřežení, ale že viděl velmožné pány a panský koč — to ho pohnulo; — než ze svého položení se nehnul — jen bičem poukázal nalevo — a křikl na voly: „Hé, Beťár, něce — Bimbó, něce!“ — a Beťár, Bimbó (poupě), Sarvaška a Róža šli stranou. —

Přes Nagyfalu (Velká Ves) a Hídvég přijeli jsme do Palanky, kde začínají Janovské vrchy, — na jednom z nichž vidět zříceniny hradu Dregelu (Drégely). Chtěla jsem se něčeho bližšího o této zřícenině dovědět, ale moji spolu-

⁹ Masliak (také belian), *Datura stramonium*.

¹⁰ Voliar — volař.

¹¹ Szarvas, maď. jelen, jméno vola. Obyčejně má každý vůl, jako kůň a ovce, svoje jméno, někdy velmi pěkné: Hvězda, Růže, Ryba, Květ, a jen ti neposlušní slovou Beťár (flamendr) a zdlouhaví Bogár (chroust).

cestovníci, ač jeden z nich od mládí v krajině žil, nevěděl nic více, než se obyčejně na takovou otázku odpovídá: „Bol zámok, hiba Turek ho zručil!“ — Jestli se o podobných věcech člověk z pověstí lidu sprostého něčeho nedopátrá, tak zvaná vyšší třída obyvatelstva se dokonce o takové věci nestará, — od těch pranic se nedoví. — Ti neznají ani meze své vlasti, o tom, co za pomezí, dokonce nic nevědí, z historie znají některé slavnější jména jako Szent István, Béla, Mátyás király, vědí, že byl Turek v zemi, a ještě některé caparty z historie (a to páni jen) — nejoblíbenější však jejich rozprávka, když jim v jiném jazyk rozváže, je francouzská vojna a slavné reštaurácie předešlých let, k čemuž nyní vpletou události poslední doby. — K čemu by si hlavy takovými věcmi trápili a s nimi se nosili — „činí to velké nepohodlí, velká iluminací“. — A z listin se člověk též málo doví, dokonce co se památek slovanského obyvatelstva dotýče. — Málokdo si tam všímá minulosti, aniž myslí, že potřeba z ní pro budoucnost čerpat a na ní stavět. — Žijou jen v přítomnosti, minulost je ta tam, a v budoucnosti, dá Pánbůh, také nějak bude, myslí si každý, a proto se stará jen sám o svou kůži, a kdo by ho chtěl z jeho pohodlnosti vyburácet a mu překážet, ten jeho nepřítel. — Kdo si ale chce s nimi hovít a přisvědčí všemu, ten má zlaté časy mezi nimi. —

Také můj soused doktor „úr“ (pan) raději mluví o dobré pečince a všelijakých jiných rozkoších než pouhě o duševních zábavách; byl to Maďar, hodný člověk a upřímný, ale dobré živobytí a pohodlí šlo mu na všechno.

Přes Hont a pustu Szurdok přijeli jsme večerem do Šah (Ipolyság), stoličného to města Hontánské stolice. Město je malé, a jediný stoliční dům, který všude kladněji staven bývá, „robí tam trochu parády“.

Doktor úr měl jakousi antipatii proti hostincům, a vždy zajížděl nejraději do dvorců. Také v Šahách kázal kočičovi: „Tam hor zavrác do Jankovičov!“ — Kočič obrátil do otevřených vrat jednoho z větších dvorců, my ale namítali, že bychom raději do hostince, an nejsme známí. „Načo vám treba znať Jankoviča, šak ja ho znám.“ Mlčeli jsme tedy. — Kde není hostince, tu ovšem bývá způsob, že pocestný zajede do kteréhokoli stavení a kúštok chleba, pohár vína a nuocku pýtá, což se mu všude milerádo poskytne, byť i zcela neznámý byl, nuž ale Maďar, když nemusí, v hostinci nerad bytuje, a vždy raději u „baráta“ nocuje. —

Pan Jankovič stál s dýmku v ústech na zápraží pod stříškou, která při žádném panském stavení chybět nesmí.

„Alászolgája, doktor úr!“ zvolal, poznaje svého známého; — padli si do náruče a líbali se. Pak vítal i nás a začal maďarsky s námi rozprávát, slyše ale, že já nemluvim maďarsky, řekl dvorně: „Znám ja aj po slovensku rozprávát,“ — poklonil se, pobízeje nás do izby. Domáci paní nás též po slovensku přivítala; byli jsme v okamžení jako doma. Bylo sice již ve velké izbě k večeri pokryto, ale nestačilo pro hosty — proto vyšla domáci paní ven, aby vydala kuchařce ještě některé přídavky, a slůžka přišla za chvíli pokrývat znova na stuol. Doktor úr byl výborný znatel národů uherské země, jen na slůžku okem mrskl, uhodl, že je Slovačka. „Slovačka tá,“ odpověděla domáci paní, „aj kuchárka Slovačka; Maďarky nie sú dobré kuchárky, nie sú tak robotné ako Slovačky.“ — Snad by domáci paní byla svoje rodačky nebyla tak pohaněla, kdyby vůbec pohodlnost v práci a neumělost u vedení hospodářství za hanbu se považovalo. —

Děvče sklopilo ohnivé oči co jiskry a pýřilo se, vidouc, že tolik mužských očí na ni se obrací. „Z ktorej si stolice?“ ptal se jí doktor. „Z Liptovskej,“ odpověděla

jemným hlasem. „Eh veru tam driečne¹² sú dieuky,“ mínil druhý můj spolucestovník. Domácí pán přinesl na tácu cigára, na sítě krájený dohán, přinesl i pipy rozličného druhu, polože vše na prostranný stolec hostům k potřebě; služka donesla svíci a pánové si zafajfčili. Netrvalo to dlouho a služka nesla na stůl polívku. Za lepších časů i v menších šlechtických domech k posluze u stolu býval alespoň jeden „inaš“¹³, nyní se všude služebnictva umenšilo, a nejen v měšťanských, ale i v menších šlechtických domech posluhují služky. — Však takové děvče v bílé košili, tmavé suknicí, pěkně učesaná, třebas boso bylo, takovou parádu dělá jako šňurovaný inaš.

Měli jsme strojů na kolikero, ale od žádného mnoho; paprikáš, pečinka, kapusta se slaninou, i bob nechyběl. K zajedení přinesl se ještě sýr, ovoce a oblíbený desert, vařené šušky kukurice, které se horké se solí jedí. — Vína byla hojnost. — Po večeři začalo se znovu fajčit. „Akože sa voláš?“ zeptal se doktor služky, když mu zapalovala čibuk. „Marka,“ odpovědělo děvče. „Ah peknuo meno, páči sa mi,“ pohodil si hlavou doktor. „No, něch sa páči,“ usmála se Marka. Hovořilo se o lecčem, a páni barátové když přišli do ohně, pletli si slovenčinu a maďarčinu s latinou, že snad ani sami nevěděli, o čem je řeč. Později nás hospodyně ještě i čajem častovala, což nynější doby všeobecně do módy přichází, — k čemuž Marka čerstvě pečené pogáčky¹⁴ přinesla.

Vykázali mi izbu vedle kuchyně na nuocku. Z kuchyně bylo slyšet každé slovo; kuchárka i Marka poklizely ještě když se již ostatní čeleď na lože odklídila, — a chvílem

¹² Driek — tělo; driečne — pěkného těla.

¹³ Inaš — sluha, snad ze srbského „jinaš“.

¹⁴ Pečivo z těsta, jež sádlem zadělané je. Musí se horké jíst, aby chutnalo.

se mezi štěbetáním i do zpěvu pustily. — Tak Marka začala:

*Eh veru smo boly tri vlastnie sestričky,
eh ver smo se rozešly ako lastovičky;
jedna je za Váhom, druhá za Dunajom,
tretia si vandruje za švárnym šuhajom!*

„Šak ver za švárnym!“ ozval se hlas starší kuchárky. „Lazar šumný šuhaj. Kedyže ti dojdě?“ — „Hádam, že ešte dněska. Bol by skorej¹⁵ došol, koby vuolu mal, ale je na paši. Len ale že dojdě, vravel mi, čo by o pounoci bolo!“ odpovíděla Marka. — „Jaj bože, o pounoci něšla by ja som von, čo by mi slepú kobyľu dávali; to strach!“ ozvala se kuchárka. — „Dačo strach, dačo, — keď frajer u těba stojí,“ povídalo jí milující děvče. —

Umlklo vše vně i zevně domů, jen uliční psi chvílemi se pustili do štěkání neb vytí, z kalužin ozývalo se kuňkání žab. — Spát se mi nechtělo, noc byla teplá, otevřela jsem si „oblok“¹⁶ a dívala se přes nízký plot zahrady do otevřené krajiny. — Měsíc svítil jasně, podél řeky táhl se mlhavý pas, na lučinách sem tam vidět bylo rudou zář ohně a okolo kmitaly se temné postavy pastevců, k nimž se přidal na okamžení i vůl neb kuň. —

Tu najednou letí zevzdálí jezdec na bystrém koni, letí jako pták — až nablízko stavení. — Skočiv dolů, dá koně „do púta“, nechá ho, by se pásł na louce, skočí přes plot, míhne mi okolo obloku jako stín, a u vedlejšího okna ozve se tiché zaklepaní a otázka: „Marko, spíš?“ — „Něspím, duša moja!“ — tiše se ozve z kuchyně.

Zahalen v bílé širici dlouho stál Lazar u okna frajerky,

¹⁵ Dříve, časněji.

¹⁶ Okno; oblokár, co okna zasazuje.

a když odcházel, měl vedle černého péra na kalapu
„živé piero“¹⁸, jež mu Marka zastrčila na důkaz, že byl
u milého děvčete.

Ráno, když jsme po úpravném „frušniku“, při němž
ani slanina, ani slivovica, ani dohán nechyběl, od vlád-
ných hostitelů se rozloučili a Marka šaty naše na koč vy-
nášela, podíval se jí kočí s úsměvem do očí, zpívaje si:

*Na hore dětěl¹⁹ je, pod horou ľaluje (lilie),
trhala ju moja milá od večera do rána.*

Keď ju ona trhala, tak si ona spievala:

Chojže, milý, chojže sem, uvijem ti pierko z něj —

Marka mu rozuměla, byl to přítel Lazarův; pleskla ho
přes rameno řkouc: „Bodaj si na hrdlo ochoreu, ty fig-
liar, ty!“ — pak uskočila do domů, nedbajíc na doktora
který na ni volal. —

Ze Šah přijeli jsme přes Gyerk, Tompu, pustu Szeme-
réd a Slatinu (Szalatnya), kde studánka, z níž se rozvá-
známá po Uhersku kyselka, opět na stacii do Moravec. —
V předešlých dědinách je obyvatelstvo míchané, ale v Mo-
ravcech jsou jen Slováci — nazvíce náboženství luterán-
ského. — Tu vidět stavení již pevněji stavené, šindelem
kryté, vše vůkol spořádanější než mezi Maďary, stavení
zahradky a sady, kdežto pěkného ovoce vidět bylo, zvlá-
štně hojnost „kvostkového“²⁰, breskyň, slúvek. V zahradách
všude keř buozu bílého a orgovánu²¹, růže, tubirozny-
volaučí pyštoky, fialy a více jiných pre dieučence na k

¹⁷ Klobúk; kalapník čili kalapošiar — klobúčník.

¹⁸ Piero — kytká.

¹⁹ Dětěl — trojka (jetel).

²⁰ Kvostka — pecka; ovoce, co má pecku.

²¹ Modrý bez, Flieder.

²² Löwenmaul.

tice, a pěkně kvetoucí fazole, které se vinuly okolo plůtku, okolo oken, ba až na samou střechu, kráslíce ji živými pletenci. Také nikde nechyběly sazenice harmančoku a kučeratky²³, „liek to pre drenie v črevách,“ jak mi babka jedna povídala.

Obloky u stavení trochu větší, než bývají u maďarských selských stavení, nábytek v chyžích též tak skromný, vše ale čisté, úpravné. — Několik stouců, stuol, postel, skriňa a veliká pec je vše, co vidět. — U luteránů v koutku u stolu almárka, kde bible schována. — Po stěnách v izbě visí „riad krajší“²⁴, v pitvoru k obyčejné potřebě. — U katolíků mimo to i obrázky. — Maďar nespí v peřinách, ale žena jeho ráda má mnoho peřin, a všude vidět lože vysoko nastlané s tmavými povlaky, v podobě rakví. — Slovačkám se ale „páci“ veselé barvy na povlakách, a záhlavce i duchny²⁵ jen kvetou, vystlané dovrchu na způsob mohyly. —

Kočiš náš zastavil před kostelem, vedle něhož škola i stavení rychtáře. — Rychtáře nebylo doma, žena ale zvala nás do chyže s dodáním, že pro muže pošle. — Rektor stál před školou, a hned abychom vešli k němu. — Co dělat, šli jsme. Rektorka přivítala nás tak přívětivě, jako by „rodina“²⁶ přišla, a hned přinesla na stůl bílý chlieb, sůl, hrozno²⁷, slůky i domácně pálenou slivovicu. Pan rektor ukazoval nám zatím svoji malou knihovnu, v níž nejen latinské knihy měl, ale i několik českých, čemuž se doktor úr nemálo divil, neboť slyšel o Čechách něco zvonit, ale že by měli ti lidé literaturu, o tom se mu nezdálo. — Rektor litoval, že není pan farár doma,

²³ Heřmáněk a kadeřavý balšám.

²⁴ Nádobí hrnčířské krásnější, co se málokdy potřebuje.

²⁵ Polštáře a peřiny.

²⁶ Příbuzní.

²⁷ Víno v hroznech.

ten že by nás nepustil. Dle maďarského obyčeje nebylo by to pranic divného, kdybychom každou píd' cesty u ně kterého zemana, farára nebo szolgabíró se zastavili, byli hodovali, fajčili, kartovali²⁸ od rána do večera, od večera do rána, nedbajíce, kdy na místo přijdeme a domů se vrátíme. —

Mezi nožmi, které paní rektorová na stůl ubrouskem pokrytý položila, byl jeden, jehož želízko delší i širší bylo druhých a rukověť velmi čistě ze slonové kosti zpracovaná. Vida, že nůž prohlížím, povídal rektor: „Taky nože nosievaly dieuky vraj za pásom, keď Turek panoval v Uhorskej.“ — To zavdalo příčinu, že nám pan rektor mnoho vypravoval, co vystáli lidé pod dvěstěletým panováním Turků. — Doba ta se posud živě vzpomíná v písničkách a pověstích lidu. Na špici staré věže posud vidět půl měsíce, kterýžto znak každá obec přijmout musela, chtěla-li zachovat život a jmění. Rychtář přišel z pole a hned řekl, že nám „priam“²⁹ příprěž objedná, což se i stalo, ba tak velmi zdvořilým byl, že nám dal svůj vlastní povoz, abychom až na nejbližší stácii volněji seděli. —

Opodál našich kočů stáli děvčata a šuhajci, gazdiny vybíhaly na zápraží a gazdové stáli na prahu, by se na ně podívali. Rychtářka stála venku s celou svojí rodinou, ona „něvyzerala“³⁰ již mladě, ale že by ti vzrostlí synové rychtářovi vlastní byli, nebyla bych si pomyslíla. „Kelli rokovi čítáte?“ ptám se ho. — „Merujeden“³¹ rokovi,“ odpověděl. Nejstarší syn jeho byl dvaadvacetiletý, ženatý dvě leta již vojákem, žena byla při rodině³². Druhý syn

²⁸ V karty hráli, což u Maďarů velmocná vášeň.

²⁹ Hned.

³⁰ Nevyhlížela.

³¹ Meru je 40.

³² Život je patriarchální. Otec je hlava rodiny, správce veškerého jmění. — Synové, byť i ženatí, zůstanou při otci, jen dcery jdou do jiných rodin.

byl též ženat a třetí, který se chystal s námi ject, ač mu teprv osmnáct let bylo, měl také již ženu pramladinkou. „Aj Zuza,“ řekl rychtář, ukazuje na svoji čtrnáctiletou dceru, která se stydlivě za svekruše schovávala, „aj Zuza je verenica.“ — Je to mrav v celém tom kraji, že mladí lidé velmi časně do manželského stavu vstupují. — Od dvanáctého do šestnáctého roku je pro děvčata pravý čas, jak je osmnáct- dvacetiletá, zovou ji „stará diouka“. — Nic není neobyčejného, že se vdává i dvanáctileté děvče; obyčejně se to tenkrát stává, když vidí rodiče obou svůj prospěch v tom a se bojí, by v pozdějších letech plán jejich nějak se nezmařil. — V tom pádu ale zůstane mladinká gazdinka pod dohledem ženichové matky, dokud není schopna „za muža íst“. — Ženich bývá o dvě tři léta starší. Vdavky, kde muž o mnoho starší ženy, za nedobré se drží a vhodnější se jim zdá být, „keď je chlap mladší od ženy, než aby o veľa rokov starší bol“. — To snad vina, že záhy ženy stárnou; třicetiletá žena jako babka vyhlíží. Muži jsou mnohem krásnějšího a silnějšího těla v poměru k ženám. —

Ženský kroj liší se poněkud od kroje slovenského v sousedních stolicích. Ženské mají na sobě jedinou krátkou sukni z bílého hrubého plátna. Tílko košile přiléhá těsně k tělu, rukávy mají v letě polo, v zimě zcela dlouhé, do pásku všité. U rukou, na ramenou a při hrdle je košile červeně a modře vyšitá. Před sebe vezmou úzké fěrtušky tmavomodré, uprostřed s červeným páskem, děvčata ale k muzice a do kostela mají též bílé plátěné. — Okolo boku otočí si strakatý vlněný pas, od něhož vzadu i po stranách střapce a stuhy dolů visí, u svobodných čím strakatější, tím lepší. — Přes tílko nosí ženy „oplecko“, lajblíček to bez rukávů a šůsků, zpředu vystříhnutý, na dvě sponky sepjatý. Je ze sukna, v letě lehký, v zimě kožešinou podšitý. — Děvčata nenosí

oplecko, ale v neděli vezmou přes hrubé tílko košile tenounké, pěkně vyšité, jež ale nezastrčí do pasu, jen tak okolo těla vlátnechávají. — V letě berou do kostela „ručníky“ úzké dlouhé (jako echarpesa) z bílého plátna, při koncích červeně vyšité. V zimě nosí děvčata bílé vlněné kabáty, ženy kožichy po kolena dlouhé, bílého svrchu, černě vyšité. Za tureckého panování nosívaly seprý ty kabáty i ručníky ze sukna červeného a byly žlutými a modrými šnůrami vyšité. Za pasem prý nosívaly ženy nože jako ten, na nějž jsem se dívala. —

Vlasy nosí děvčata v týle svázané, ve dva pletence spletené, stuhami propletené. Při konci pletence je mašle. — V neděli mají děvčata na hlavě partu vysokou, zlatem vyšívanou; vzadu je růže ze stužek udělaná, od níž vlaje množství končoků po plecích dolů. — Ženy mají vlasy v jeden drdol shoulené a přes ně dynko, které zadní díl hlavy celkem příkrývá; dynko to je z bílé látky, složeno v záhybky, které musí tvořit hvězdu. — Nad čelem uváží si úzký bílý vínek, jehož konce v týle v smečku sváží. Okolo vínku jsou čipky³³, které poněkud čelo zakrývají. Starší mají ty vínky i barevné neb barvy světlé (barva modrá zove se svetlá). V zimě nosí přes ně plenu. — Na nohou ženské vesměs černé korduánové boty s pokůvkami nosí. Celkem vyhlíží kroj ten pěkně, zvláště když více děvčat v neděli ve vysokých partách, které se zpřed řeckým čepicím podobají, do kostela jde. V ruce nese každá kytici, což vůbec způsob po Slovensku, a v zimě když nic květoucího, alespoň si ulomí struček muškátový který si každá proto již v „čeriepku“ za okny chová.

Mužský kroj neliší se od ostatního mnoho. V zimě vlněné nohavice přilehající, v letě široké plátěné gatě okolo těla kožený pas, na němž mnoho knoflíků a řetízů

³³ Krajky.

mosazných pro ozdobu. — Vrchní díl těla přikrývá košilka, která nezasahá až zcela k pasu, aniž k tělu přiléhá. Rukávy jsou široké, červeně vyšité. — Muži nosí oplecko kožešinou podšité, šuhajci jen v zimě. — Přes sebe nosí pod kolena dlouhé bílé vlněné, černě vyšité kabanice, které přes ramena lehce přehozené, u krku šnůrou přidržené mají. Po boku nesmí chybět na řemeni zavěšený kožený vaček (torba, taška), do něhož, jde-li se přes pole, chléb, slanina a volačo k potřebě se dá, a čutora³⁴ naplněná slivovicou neb vínem. — Klobúky mají udělané se širokými střechami a okolo dynka červenou šnůru zatočenou. V neděli ovšem octne se tam i piero, které vždy děvče svému šuhajci chystá. — Místo opánek nosí se boty. —

Konečně sedli jsme na koč; já ještě s jedním z spolucestovníků sedla do vozu rychtářova. Byl úzký, dlouhý jako bedna, jak je tam obyčejně mají, ale tak měkce bylo v něm nastláno, že nám dobře bylo. — Paní rektorka měla starost, abychom než na stacii dojdeme, hladem nezemřeli, rozkrájela nám celý bochník chleba a mně dala do vozu plnou mošnu hroznů a jiného ovoce, pro něž schválně do vinice poslala, a ještě litovala, že nejedem „nazpak“ přes Moravce, že by nám dala hrnčok „lekvaru“³⁵. — Já činila námitky, ale soused můj kynul mi, abych neodpírala, že by nepřijatí dárků hostinnost urazilo. — Nechala jsem tedy paní rektorku do vozu „pratať“, co sama chtěla. — „No, lenže daj pozor, syn muoj!“ volala matka na Michala, který s námi jel, když ženičce své ruku podal a na koč vyskočil. — Rozloučili jsme se s hostinnými lidmi, doktor úr pokynul děvčatům a gazdinkám milostně rukou, čemuž se hlavy sestřknuvše zasmály, a již ujížděli jsme s vršku dolů. —

³⁴ Láhev baňatá, udělaná z vyschlé dyně.

³⁵ Povidel.

Nad Moravci jsou po vrších vinice a na jednom z nejbližších vrchů, as čtvrt hodiny od dědiny, vidět zříceniny hradu súdovského, o němž ale neslyšela jsem více, než že ho Turek zručil. — Dále mezi vršinami je Lysovec, kde prý za panování Turka ze všech nejukrutnější „pašalík“ sídlel. — Mnoho zůstalo pověstí v ústech lidí o jeho ukrutnostech. — Jednu z nich povídal nám Michal. Chudá jedna vdova měla švarného syna, který ji živil a opatroval, neboť byla slepá. Měl ten šuhaj frajerku, která byla krásná, že nemohla více být. Pašalík slyšel o kráse děvčete a poslal hned pro ni hajduky, by mu ji předvedli. Šuhaj tomu bránil a mnoho hajduků zrušal „bal-tou“³⁶, ale chytli ho, svázali a pašalík kázal k smrti ho ubičovat, což se i stalo. Když to jeho nevěsta slyšela vrazila do sebe nůž a matka nariekala „ako sirá holubica“ na jich hrobě tak dlouho, „až sa jej srdce od žalosti roz-puklo“. —

„Znají u vás děvčata veľa³⁷ rozprávek?“ ptám se Michala, když dokončil.

„Jaj,“ pohodil si hlavou, „misel by to byť arch pa-pieru viacší ako ten vršok, čo by sa aj naň sprataly všetky rozprávky, čo ich dieuky znajú!“ — přitom ukázal na vrch k němuž jsme dojížděli.

„Ako se v neděli odpoledne zabáváte?“ ptal se můj soused.

„Eh hocako sa zabávame; sobášení ľudia besedujú, šuhajci s dioukami hrajú, a keď gajdoš³⁸ přídě zagajdovata tancujú,“ odpověděl.

„A což ženatí netancujú?“ ptám se.

„Eh voľaktorý tancuje, voľaktorý nětancuje. Už sa l

³⁶ Sekerou.

³⁷ Mnoho.

³⁸ Huslař; gajdy — husle.

preca tie ženy ,jedia³⁹, keď muž inšej buočky stiská,“
usmál se potměšile mladý manžel. —

Když jsme přijeli do Nádasu, ptám se Michala, zdali tam Slováci. On ukazuje bičem na několik ženských v temném šatu, povídá: „Šak ver to človek zďaleka pozná, že Maďari sú. — Maďarka lúbi čierny šat, Slovenka veselý.“ —

Až do Elesfalu je krajina rozmanitá. Vršiny porostlé révou a ovocnými stromy střídají se s březovými hájemi, s holými vrchami, kde sotva pastvina, a s lesy rozmanitého stromoví, ceru, habaru (habru), javoru, košatého kleny a j. — Mezi vršinami je pole a sviží lučiny. Přijedouce na vrch k Elesfalu, viděli jsme tu pojednou věnec Štávnických vrchů a v dolině městečko Bátovce, naši nejbližší staci. Nad Bátovcemi (Bát, německy Frauenmarkt) mezi vrchami leží městečko Pukanec (Pukantz), kde se robí hrnčířské nádoby, daleko široko známé i oblíbené. — V Bátovcích jsme se rozloučili s milými Moravčany. —

V Bátovcích, kde již samí Slováci, byl pan richtár ochoten zaopatřit nám příprež a sliboval nám napřed již, že dostanem dobré koně, že pošle pro ně do nejbližší dědiny Almášu, kde jsou velmi zámožní sedláci a odkudž prý i pro „pána cisára příprež došikoval, keď v Uhorskej jezdil“. — Trvalo to dvě hodiny, než selský šuhaj s čtyřmi koni se dostavil. — Koně byly opravdu pěkný, dobře chovány. — Když náš nový kočí (mladý ještě hoch, syn sedlákův) do kočy zapřáhl pár za párem, nikoli v jedné řadě, a my všickni ke kočí přistoupili, začal se škrábat za ušima a škaredit. — „No, akože?“ ptal se doktor, pozoruje mrzutost jeho.

„Eh!“ udělal si kočí.

„Eh viem ja, viem,“ usmál se doktor, zavolal na krč-

³⁹ Zlobí, hněvají.

mára, a když krčmár přiběhl, poručil, aby dones kočí-
šovi „žajděl vína“. —

Mišo — tak se jmenoval ten junek — vyprázdnil po-
hár naraz, ale škaredit nepřestal. —

„Eh Mišo, ver pozeráš, ako by ťa vybili, čože, vprav?“
ptal se richtár, klepna ho palicou svojí na rameno.

„Eh,“ vzdychl si Mišo, a pošoupna klobouk, začal se
ve vlasech nad nízkým čelem prohrabovat, „eh — treba
bolo vziať šesť koní, ťažkuo to, něbudem muocť ztuh-
jecť.“

„Eh ty blázon, ty!“ hněval se doktor, „čo ťažkuo —
koč ľahký — len ty jec — dostaněš dobrú diškreciu.“

„Má on doma mladú ženu, preto chce príctť skuor na
zpak,“ smál se rychtár. —

Mišo trochu tvář vyjasnil, shodil kabanicu s rameno-
na koč, torbu si šoupl s boku nazad, klobouk na hlavu
přiřevnil si podbradním řemínkem, vzal do ruky bič, vy-
skočil na podsedního koně prvního páru zlehka do ma-
ličkého dřevěného sedla, na němž byla kožešina pro-
střena, sedl, nohy strčil do třmenů z provazu udělaných
uzdy zatočil si okolo levé ruky, pravou vzal bič a začal
ním točit koňům nad hlavami. — Vida, že jsme usazeni
pozdvihl se trochu v sedle, nahnul tělo kupředu, po salu
ozvalo se táhlé „Něééé!“ — a v okamžení zmizeli jsm
rychtárovi i krčmárovi s očí. Jedním letem uháněl s nám
Mišo přes louže, jámy, kameny a hrbolce po „hradské“
jako by nás byl ukradl. —

Když jsme jeli nedaleko dědiny Almášu, zdvihl
z příkopu u silnice polonahý chlapec, u něhož ležely d
plné vrecka. Jedním trhnutím uzdy Mišo koně zastav
chlapec hodil vrecka, v nichž byla píce pro koně, za n
záda na koč, s hbitostí cvičeného tělocvikáře vyšinul
na ně, a již zase cítili koně nad sebou v povětří fičet osuc
bič jako Damoklesův meč a Mišo, polosedě, polost

v sedle, uháněl s námi dále. Kaštanové vlasy vlály mu okolo snědých lící, krátká košilka nad nahými plecemi, a když chvílemi „nazpak pozrel“, zdali nás některého neztratil, a bílé zuby zpod černých „bajúzů“ (kníry) na nás vycenil, nebyla to již ta trucovitá, počerná tvář, ale rozháraná tvář vášnivého jezdce. — Taková jízda je v Uhřích obyčejná a jedině takovou Maďar lúbí. —

Chlapec za námi byl pacholík od zadního páru, přední patřil Mišovi; bála jsem se o něho, aby hore s vrecka nespadol, nabídla jsem mu tedy, aby sedl k nám, ale nechtěl. „Dobre mi tu hore, něviděu by som na koně,“ povídal, nespustě očí svých s koňů. —

Slunce pálilo, jako by oheň padal; přijeli jsme na vrch za Bohunice (Bagonya), chlapec rozhlížel se po obloze a začal: „Budě dažď!“⁴⁰ — „Akože to vieš?“ ptám se ho. — „Eala!“ ukázal prstem na oblohu, „slunko vlasy rozpúšťava.“ — Chlapec mluvil pravdu; sotva jsme dojeli na osamělou poštu do Steinbachu, dvě hodiny cesty od Bátovec, začalo pršet. Mišo pravil, že nebude „dlho padať“, zastavil pod košatým dubem u cesty a rozvěsili koňům na voj kúšťok sena. My také slezli, pánové šli do stavení na žajděl vína, já zůstala pod dubem s Mišou a Jankem. Mišo vytáhl z torby kus chleba, pořádný zavírák a podal mi, abych si ukrojila. Když jsem si já ukrojila, zakrojil kus Jankovi, pak začal jíst sám. — Chleba byl dobrý, bílý, jak v Uhřích u sedláků, výjmouc chudé kraje, bývá, dokonce na Dolení zemi. — Doktor přinesl sám víno Mišovi; bylo ale velmi kyselé a nechutnalo žádnému, — i Janko liboval si více vodu ze studánky, která se nedaleko nás ze země prýštila, čistá jak křišťál. —

Mílo se nám to sedělo pod zelenou střechou košatého dubu; pošta steinbašská leží u paty hory Hliníku, o samotě

⁴⁰ Pršet; budě padať dažď, aneb jen zkráceně: budě padať.

v lese. — Pánové v otvorené síni kouřili, krčmár přecházel z místa na místo, okolo stavení obcházel kozel, a domácí pes Dunaj — tak zvaný vlčí, obyčejný to pes v celém Uhersku — vida nás jíst, přidružil se k nám. — Ticho bylo vúkol, jen padání krůpějí na list a naše hlasy bylo slyšet. — Ale již se zase obloha sem tam modrala a Janko ujišťoval, že budě priam slunko svietiť (vyčásí se). — Mišo mi byl zatím vypravoval o své ženičce, kterak ju lúbi a kterak je pekná, čemuž Janko prisvědčil. I ptám se chlapce, koľko rokú čítá? — „Něviem,“ odpovéděl krátce. — „Prečo něvieš? Něvravela ti matěra ani otěc?“ — „Němal som ja matěru aj otca,“ odpovéděl chlapec. — „Sirota si ty?“ — „Něviem, zomreli nězomreli, len ma tak zaněhali,“ řekl chlapec, pokrče rameny. — „A kdě řa zaněhali?“ — „Tam kděsi u kaply v hore (v lese). Tam ma baniari⁴¹, dobrí řudia, našli a chovali do telko rokov, až som narástol. Potom mi vraveli, aby som išo službu hľadať.“ — „Prišol do našej dědiny a slúži u suseda, len robiť musí ako ktorý statočný chlap,“ pravil Mišo. — „Máš dobrú službu?“ ptám se ho. — „Něveru, gazdina dobrá je, iba gazda je mrchavý chlap. Špatnú strovu a jedny háby⁴² do roka. Pýtal som i peňazi vravel, že dá, a nědau. Šak mu něbuděm slúžiť dlho veru něbuděm.“

„Narastieš, puojděš za husára,“ řekl Mišo, podávaj mi ještě kus chleba.

„Veru puojděm, keď ma vezmú,“ odpovéděl hoch od hodlaně, ukrojil kúšťok chleba, podal ho Dunajovi, pa se šel podívat ke koňům. — Mišo vypravoval mi, že Janko vskutku mnoho zkusí, ale že susedé brání, aby h gazda nebil tuze. — Ti malí pacholíci, husiari, voliari, kr

⁴¹ Co v báních pracujou.

⁴² Celý řat.

viari a koniari ve vesnicích, jsou obyčejně děti chudých rodičů aneb čeledínů nepřisahaných⁴³. Od malička povaluje se takový chlapec neb děvče v domě, upotřebuje se kde k čemu, až naroste a statečný kus práce zastat může, pak teprv dostane něco na penězích, dříve slouží za stravu a šat, který ovšem velmi jednoduchý je. — Jestli chlap vojákem být nemusí, může, když se mu nelíbí, ovšem do jiné služby vstoupit, ale musí být velmi zlý gazda, když mu „čelad“ v domě chovaná odejde; byt i nařikali, přece je poutá zvyk k stavení, kde je zná každé zvíře domácí od koně až ke kůřeti. Materiálně zle se málokde mají, o čemsi lepším nevědí; chování v ustavičném poddanství, zvykli poslouchat otce gazdu, byt i s palicou do nich mlátil, jakož i gazda zvykl poslouchat šlechtice, svého pána, — kdyby ho i sebevíce trýznil. — „Kdo sám otrok, nezná vážit svobodu jiného.“ — Ale velice jsem se podivila, když mi vypravoval Mišo, že otec jeho pacholík má, kterého si přivezl odkudsi z jarmoku, koupiv ho tam od vlastního otce (ovšem chudého a bezpochyby opilého) za pět zlatých šajnů! — „Bože,“ myslala jsem si, „to jsou v Evropě laciní otroci!“

A není to jediný příklad! — Ostatně se takový koupený čeledín nemá hůř než jiný, ten jedině rozdíl je, že koupený chlapec *nesmí* od gazdy jít, leč by musel za vojáka, kdežto jinému slobodno odejít, kam se mu líbí. — Je-li mu dobře, ovšem netouží jinám, ale když mu zle je, pak zajisté těžce břímě nevolnictví nese. — Ovšem že v nynějších dobách pomalu všelijaké neřády hrubé nevzdělanosti pominou. —

Přestalo pršet. Mišo seděl zase na koni, my ale šli za vozem pěšky, neboť šla silnice příkře nahoru; stupali jsme tedy v stínu dubů a javorů, které se nad námi kle-

⁴³ Manželů právně neoddaných.

nuly, výše a výše. — Po deštíčku okrálo kvítí, jež podle cest i pod stromy všude dost kvitlo, čerstvou vůni vydychujíc. — Doleji viděli jsme mnoho žlutého náprstníku, výše jsme ho již nenašli. — Vyjdouce na Hliník měli jsme před sebou vyšší horu Kalnú. — Mezi Kalnou a Hliníkem rozstupují se poněkud vrchy, a tu vidět až k Šahám a vrch Szandu za Ďarmoty. — Slunce již se pomalu schylovalo k západu, když jsme stupali na Kalnú jediný doktor úr, který co pravý Maďar nerad pěšky chodil, dokonce na vrchy, ležel na koči. —

Šli jsme mlčky, každý byl svými myšlenkami zaměstnán, sám v sobě se těše nad krásnou přírodou. —

Kolem cesty vysoké keře planých růží, jejichž rudé ovoce zdálí se již červenalo, husté loubí plaménku⁴⁴ v jehož tmavozeleném listu bělely se jednotlivé květy a mezi nimi odkvětlé již, jejichž nitky z holínky vycházející v chumáč shoulené jako svítící péra vyhlížely. — Janko mi také řekl, že to zovou „svit“, a hned si kůru utrhl a střechu klobouku rozedraného okrášlil. Mně ať natrhal kytici „lesních klinčoků“⁴⁵. — V stínu lesní bujné listí kapradí a brlienu⁴⁶, jímž si rády děvčata hlavou krášlí, na paloucích růžověla se jesienka⁴⁷; ať se podíval člověk kam podíval, všude radost a krása. — Vyšli jsme na horu Kalnú, aniž bychom byli koho potkali. Ale tu přišel proti nám mladý chlapec, tak krásný, že by si ho fantázie malířova krásněji vymyslet nemohla. Oblek jeho byl čistý, kabanice strakatě vyšitá, okolo klobouku věnec svitu, v ruce valášku. —

„Kděže iděš?“ zastavil ho Janko. — „Do Děkýša dolu,

⁴⁴ Clematis.

⁴⁵ Nocíky — klinčoky, také slovou hřebíček, a kl. korenia. Nové slovo, krámské. Klinčec je hřeb.

⁴⁶ Barvínek, maďarský berlenk.

⁴⁷ Také zimomriavka, drišťel, ocún.

odpověděl chlapec, ukazuje prstem do hluboké doliny, kde se páslo stádo a několik stavení vidět bylo. „A kděže vy iděte?“ ptal se navzájem zase nás. — „Do Štávnice.“ — „No, dobrého zdravia, Pánbuoh vám daj štěstia!“ přál nám hoch a obrátil se na lesní stezku, která vedla dolů do dědiny. —

Z Kalné vezl nás Mišo zase jako na tátošech, koč jen tak od země odskakoval, koně letěli jeden na tu stranu, druhý na druhou stranu, div že je ty provázky, s nimiž jen lehce spřežení byli, pohromadě udržely. Když jsme se mžikem podívali po stráních dolů, na sraze, do hlubokých dolin, zavřeli jsme oči a poručili se do vůle Páně. — Já ale nabyla tolik důvěry v Mišu, že mne odvážnost jeho nelekala; smělému prý Pánbůh přeje! — Dědina Vysoká zůstala nám vlevo a vyjížděli jsme opět dovrchu na horu Vartu. Vždy výš a výše stoupáme, a tu najednou otvírá se překrásná vyhlídka, před námi leží daleká krajina; do Nitranské stolice až k Prešporku vidět, věnec Budínského pohoří, hory Janovské. Nad námi kupí se hory, hlava nad hlavou, nejvýše ční temeno Sitna; vrchol jeho skví se v zlatě, líbán od loučícího se slunka, jež poslední svůj pohled jemu posílá. — Zajde; zůstanou jen zlaté, růžové upomínky. — A z druhé strany vychází na čisté obloze melancholická tvář měsíce, provázena třpytící se hvězdou večernicí.

V údolínách lesknou se zrcadla malých jezírek aneb rybníků, jako by je příroda byla k potřebě dala těm mladým vrbám a břízám, co vůkol něho stojí, a vždy se v něm zhlížejíce. „Jaj bože, ako je to peknuo!“ povídal si Janko.

Kdož je s to takové okamžení slovy líčit, krásy, jež oko jeho zří, popisovat? — Nemožno! — Sám musí každý vidět, aby cítil; a kdo octnuv se v náručí vznešené matky přírody, nepocítí posvěcující její políbení, kdo

nestává se v takovém okamžení zbožným, necítě než lásku, čistou lásku k veškerému stvoření, tomu darmo mluvit! —

Z Varty sjížděli jsme již dolů jen k Siegelbergu, na Vindšacht (vlastně „Windische Schacht“), ale Janko povídal, že se tam „Na pecinách“ říká, a já proti jeho opravě nemohla ničeho namítat. — Bylo osm hodin večer, když jsme po špatné dlažbě štávnické k hostinci došli. Rozloučila jsem se s Mišou a Jankem jako s přáteli, a zajisté chlapec pravdu mluvil řka: „Veru by som s vami šiel kraj sveta!“ —